

Recepce a překlady Hrabalova díla v polské literatuře

LENKA VÍTOVÁ

Jedním z nejpopulárnějších představitelů české kultury v Polsku je už po několik desetiletí Bohumil Hrabal.¹ Překlady jeho děl do polštiny tvoří úctyhodnou řadu, stejně důstojný je soubor sekundárních textů (Vítová 2000) a pozoruhodné jsou i polské inspirace Hrabalovou tvorbou a poetikou.

Recepce Hrabalova díla v Polsku

Chronologie. Hrabal vstoupil do polské kultury během šedesátých let 20. století. V roce 1964, tedy rok po faktickém knižním debutu v Československu, byl knižně vydán první překlad jeho textu, druhý (knižní) a třetí (časopisecký) se objevily v roce 1966.² Během dalších tří let vyšly tři jeho knihy (první v roce 1967)³ a několik povídek v časopisech; velmi úspěšný byl také Menzelův film podle Hrabalovy předlohy (*Ostře sledované vlaky*, 1966). V sedmdesátých letech bylo oficiální vydávání Hrabala v Polsku omezeno podobně jako v jeho vlasti – knižně nebylo vydáno žádné dílo, neboť se nedařilo získat souhlas české strany, časopisecky se objevilo deset jeho textů a dva články věnované jeho osobnosti a tvorbě.⁴ V recepci osmdesátých let se znovu odráží oficiální postoj české strany vůči

1] „Od šedesátých až po devadesátá léta bylo Hrabalovo jméno, spolu s Kunderovým a Havlovým, chápáno polskými čtenáři i literární kritikou jako synonymum ‚současné české literatury‘ a jejich hodnot“ (Baluch 1999: 717).

2] *Więcej niż miłość. Antologia nowelistyki czeskiej* (1964), *Czternaście opowiadań czeskich i słowackich* (1966). Ve výčtu recepce nezmiňují recenze a rozhovory s Hrabalem.

3] Zde i dále viz seznam literatury v závěru příspěvku.

4] Hrabalovy texty byly v Polsku vydávány současně oficiálně i neoficiálně od roku 1978, kdy samizdatové vydavatelství NOWA (Niezależna Oficyna Wydawnicza) vydalo *Příliš hlučnou samotu* (tedy před prvním českým vydáním textu v Kolíně nad Rýnem v roce 1980).

Hrabalovi, tentokrát kladně – oficiálně vyšlo devět jeho knih, jedna dokonce v reedici, časopisecky bylo vydáno dvacet čtyři jeho textů a osm textů věnovaných jeho tvorbě a osobnosti, objevilo se též monografické hrabalovské číslo renomovaného časopisu *Literatura na Świecie* (1989). Zatím největší popularitu přinesla Hrabalovi v Polsku devadesátá léta – vyšlo sedmáct knih (včetně reedici a speciální série *Vybraná díla Bohumila Hrabala*), časopisecky čtyřicet pět jeho textů, dvanáct článků o jeho životě a díle a v roce jeho smrti devět nekrologů. Také v prvním desetiletí nového tisíciletí zůstává Hrabal v centru nakladatelského, recenzentského, populárněvědného i vědeckého zájmu – do poloviny roku 2005 bylo vydáno dvanáct knih (včetně reedici), v časopisech a na internetu bylo publikováno dvacet článků týkajících se jeho tvorby.

Názory. První sekundární texty z šedesátých let 20. století představovaly především Hrabalovu biografii a tvůrčí charakteristiku, zpravidla na pozadí charakteristických rysů české kultury. Zdzisław Hierowski charakterizoval Hrabalovo dílo takto: „nejčastěji a se zvláštní zálibou používá dvě struktury prózy – dialog a narativní monolog. Dokáže skvěle, ba dá se říct mistrovsky, zacházet s oběma. [...] všechny postavy, figury i figurky jeho textů charakterizují samy sebe, a to nejčastěji ne tím, co dělají [...] ale tím, co říkají, jak to říkají a o čem vyprávějí“ (Hierowski 1967: 103) – určujícím rysem Hrabalovy stylistiky je tedy podle něj hovorovost. Proto se záhy objevila také otázka, jak texty překládat – Jacek Baluch upozornil na rozdíl mezi vztahem spisovného a hovorového jazyka v polštině a češtině: „Hierarchickému uspořádání polštiny (čím dále od „centra“, tím horší polština) odpovídá zcela odlišné jazykové rozvrstvení našich sousedů. [...] V polštině existuje mezi spisovným jazykem a nářečím či slangy hluboká propast [...] A jakousi ‚střední vrstvou‘ postrádají především naši překladatelé“ (Baluch 1968: 41). V jiném textu Baluch navrhuje, jak vyřešit další problém – překlad slova „pábitel“.⁵

5) V Polsku tento termín poprvé přeložila Cecylia Dmochowska neologismem „bawidułki“ (Hrabal 1989a). Přestože se objevily další návrhy (např. „roiciele“ Józefa

V sedmdesátých letech je významný především text Wojciecha Solińskiego (Soliński 1975), který hodnotí stylistické posuny od hovorovosti ke spisovnosti při překladu *Ostře sledovaných vlaků* do polštiny jako nutné, neboť pro obecnou češtinu nenalázá vhodný polský protějšek. Léta osmdesátá jsou spjata se jménem Józefa Waczkówa, který vydal několik textů přibližujících Hrabalovy osudy i jeho tvorbu a připravil monografické číslo časopisu *Literatura na Świecie*. Léta devadesátá přinesla především první bilanční pohledy z pera Hrabalova „dvorního“ překladatele Andrzeje Czcibora-Piotrowského (Czibor-Piotrowski 1994) a texty nejmladší generace hrabalologů, včetně dalšího překladatele Aleksandra Kaczorowského (Kaczorowski 1997a, 1997b, 1998); pro vzrůstající oblibu Hrabala v Polsku je příznačné přesunutí studií věnovaných jeho životu a tvorbě ze stránek odborných literárních časopisů do přílohy nejčtenějšího polského deníku.

Na počátku nového tisíciletí bylo vydáno několik cenných textů. Významná je především objevná interpretace českou kritikou nejčastěji odsuzovaných *Ostře sledovaných vlaků*. – Jacek Baluch si položil otázku: „Jak vysvětlit šťastné propuštění Miloše, kterého vojáci SS přinutili, aby s nimi nastoupil na lokomotivu armádního transportu?“ a odpověděl na ni: „Jizvy na [Milošových] zápěstích lze chápat jako Kainovo znamení, které ho chrání před smrtí způsobenou člověkem. Německý kapitán ho musí propustit na svobodu – kapitán je vlastně ďáblem [má na tváři jizvu-znamení⁶ – pozn. L. V.], a tak ví, že Kain, který zavrhl božský dar života a pokusil se o sebevraždu, je navždy odsouzen. Kain mu už náleží [...] Proto ho nazývá svým ‚přítelem‘ [...]“⁷ Pozornost upoutala

Waczkówa, „nawijacze“ Aleksandra Kaczorowského nebo přejetí slova jako „pabitele“, které jako jednu z možností nevyklučoval Baluch), zdá se, že řešení Dmochowské, podobně jako originál založené na jazykové hře (evokací slova „bawidamki“), bylo – i přes opodstatněné námitky vůči konotacím polského neologismu „bawidulki“ – všeobecně přijato a náleží tedy k invenčním úspěchům první vlny Hrabalovy recepce v šedesátých letech 20. století (viz též Baluch 1968, Walczak 2002). 6) „...hejtman byl ošklivý, ta dlouhá jizva, která se mu zakrojila do obličje“ (Hrabal 1970: 35).

7) „A oči hejtmana se mi dívaly na zápěstí, tam, kde jsem i já měl jizvu, rukáv se mi svezl a hejtman se díval na tu vyhojenou ránu, jako bych byl nějaká knížka.

rovněž populárně-vědecká kniha Aleksandra Kaczorowského *Hra o život. Příběh Bohumila Hrabala* o spisovatelově životě, motivovaná jeho nejasnou smrtí (Kaczorowski 2004).

Překlady Hrabalova díla v Polsku

Hrabalova charakteristická stylizace hovorovosti čerpá ze všech vrstev a útvarů českého spisovného i nespisovného jazyka a také z dědictví jazykové různorodosti Rakousko-Uherska. Jeho promyšlené kompozice větných a nadvětných útvarů často využívají adjunkcí, juxta pozicí, syntaktických paralelismů, řetězových konstrukcí, anaforického řazení jazykových prostředků, aktualizovaného slovosledu a rytmizované intonace. To vše s cílem zdůraznit estetické působení a významovou bohatost textu. Hrabalovo dílo tedy klade při překladu vysoké nároky nejen na výběr lexika, ale také na převod větné skladby a nadvětných celků.

Prvním Hrabalovým překladatelem v Polsku byl Andrzej Czycibor-Piotrowski. Nejprve vydal jeho povídku v souboru *Více než láska* (1964) a ještě v témže desetiletí, krátce po vydání ve vlasti, následovaly překlady *Tanečních hodin pro starší a pokročilé* (1967), *Ostře sledovaných vlaků* (1969) a povídky pro soubor *Automat Svět* (1968). Po nepříznivých sedmdesátých vydal v osmdesátých letech *Postřižiny* (1980), *Harlekýnovy miliony* (1985), znovu *Taneční hodiny pro starší a pokročilé* (1983) a dvakrát *Ostře sledované vlaky* (1985, 1986). Ve stejném období vydali ostatní Hrabalovi překladatelé celkem pět knih. Andrzej Czycibor-Piotrowskému tedy jednoznačně vděčíme za uvedení Hrabala do polské literatury. V devadesátých letech a na počátku nového tisíciletí vydal Czycibor-Piotrowski dalších šest nových překladů a mnohé reedice; přestože jiní překladatelé publikovali v tomto období více než dříve, zůstal i nadále nejen prvním, ale i nejčinnorodějším. Jako první se pokusil přeložit Hrabalovu stylizaci hovorovosti do polštiny. Jako překladovou dominantu si vybral umělecký význam Hrabalova díla v systému české litera-

Už ten hejtman věděl víc, už se na všechno díval z druhé strany“ (tamtéž: 37), „Kamarád, řekl“ (tamtéž).

tury, a proto se rozhodl zmírnit příliš expresivní prvky, které by mohly vyvolávat v polském kontextu odlišné konotace. Týká se to především interpunkce (oproti aktualizované volí častěji standardní), ale také stylistiky (místo kontrastního propletení mnoha odlišných prostředků volí vyjádření neutrální nebo blízké neutrálnímu), zjednodušení některých poetických obrazů a částečné nahrazení lyrizující obraznosti dějovostí (podrobnější srovnání překladů a originálů viz Vítová 2001).

Další překladatel, Jan Stachowski, je autorem prvního polského překladu románu *Obsluhoval jsem anglického krále* (1990, 2001) a překladu *Slavností sněženek* (1981, 1997). Byl si vědom Hrabalovy již zavedené umělecké pozice v polské literatuře, a proto se oproti Czibor-Piotrowskému snažil méně mírnit stylistickou příznakovost, podobně ale usnadnil vnímání mluvního proudu částečným standardizováním interpunkce a v některých případech nahradil Hrabalovu obraznost dějovostí.

Dalším překladatelem byl autor druhé verze románu *Obsluhoval jsem anglického krále* (1989 ve speciálním čísle časopisu *Literatura na Świecie*, knižně 1990), Franciszek A. Bielaszewski. Podle jeho slov měl na jeho vnímání Hrabalovy poetiky zásadní vliv několikaletý pobyt v Praze, a zejména mnohé večery strávené s Hrabalem a jeho přáteli (Bielaszewski 2003). Hrabalovu stylizaci hovorovosti považoval za dominantu překladu, a proto jen velmi málo neutralizoval stylisticky příznakové lexikum a v minimální míře zasahoval do mluvního proudu textu. Některými významovými posuny (danými snad neúplným porozuměním originálu) však nepřímou ovlivnil mluvní proud – změnil rytmizaci a částečně nivelizoval estetickou účinnost textu.

Překladatel Hrabalových stěžejních děl, románu *Příliš hlučná samota* (1993, 2003) a volné trilogie *Svatby v domě* (2000), Piotr Godlewski, vydal své překlady oficiálně až na počátku devadesátých let. Pokusil se o další posun polského textu k hovorovosti. V největší míře vyjádřil Hrabalův mluvní proud – uvědomil si závažnost interpunkčních znaků pro Hrabalovu stylistiku, poetiku i významovou strukturu textu a jen minimálně nivelizoval lyrizující rytmizaci textu. Zachoval také stylisticky příznaková vyjádření.

Jedním z představitelů mladší generace překladatelů je autor překladu novely *Něžný barbar* (1997, 2003) a knižního rozhovoru *Kličky na kapesníku* (2002) Aleksander Kaczorowski. Ten si jako dominantu překladu nezvolil stylizaci hovorovosti, ale umělečkou hodnotu textu v systému přijímající literatury. Ve srovnání s jinými využívá více metody tzv. volného překladu, aby dosáhl některých estetických kvalit originálu – například pomocí lyrizující rytmičce, která není dána originálem.

Další mladý překladatel (novela *Autíčko*, 2003) Jakub Pacześniak zvolil stejnou překladovou dominantu jako Kaczorowski, a proto upravil návaznost vět mluvnického proudu a posunul příznakovost textu směrem k neutralizaci.

Při překladu Hrabalových textů do polštiny je tedy zásadní otázka stylizace hovorovosti, v polské kultuře odlišně rozvinuté a umělecky hodnocené. Jefim Etkind nazývá případ, kdy překlad iniciuje nové tendence ve vlastní literatuře, „objevem stylu“ (Etkind 1963). Překlady Hrabalových textů rozhodně pro polskou kulturu „stylově objevnou“ roli mají, neboť inspirovaly několik autorů.

Inspirace Hrabalovým dílem v Polsku

Velmi zajímavým příkladem obdivu a úcty k Hrabalově osobnosti a tvorbě jsou beletrizované vzpomínky Hrabalova překladatele, Franciszka A. Bielaszowského *Tak, panowie, idę umrzeć. O Hrabalu i piwoszach* (2003). Text o pobytu Bielaszowského v Praze a jeho setkáních s Hrabalem je velmi výrazně podobný vrcholné a pozdní hrabalovské tematice, stylistice a poetice: „Pro Čechy to byl ďábelský zážitek... pro ně každé setkání s polským... jak mu říkali ‚špiritusem‘ končilo dramaticky...“ (Bielaszewski 2003: 51). Podobně jako Hrabal se snaží využít významových možností apoziopce, opakovat předložkové vazby a dodatečně upřesňovat význam. Podle Hrabalova vzoru také oslovuje čtenáře: „ale poslouvejte, co se před lety stalo v Klubu spisovatelů v Praze...“ (tamtéž).⁸ „Kadlec nalil pol-

8) Odvolání se na leitmotiv novely *Obsluhoval jsem anglického krále* není jen poklonou Hrabalovi, ale patrně také výrazem úcty k rivalovi na překladatelském poli. Tuto větu (a celou novelu) poprvé přeložil právě Bielaszewski: „Zwróćcie

ský ‚špiritus‘ do skleničky a její obsah vлил do mrtvých Hrabalových úst... a ten pod vlivem chuti a vůně polského alkoholu po chvíli otevřel oči a radostným hlasem zakřičel na celou hospodu – ‚pánové... já jsem si to rozmyslel a vracím se mezi živé díky polskému špiritusu‘...“ (tamtéž: 52). Poslední věta i parodující reklamní stylizace připomínají podobnou scénku a slova ze závěru *Postřižin*: „Vzala jsem tu pumpičku a ukázala ji cyklistům a řekla: – Tuhle hustilku jsem koupila u firmy Runkas v Boleslavské ulici“ (Hrabal 1987: 426). Popis Hrabalova prožitku při obřadu symbolického pohřbívání české literatury⁹ („...hrobník [...] zvedl kladívko, aby zatloukl první hřebík do víka rakve... ve které ležela česká literatura [...] a po každém úderu kladívka do víka rakve... do rezavé hlavičky hřebíku se Hrabalovo tělo zachvělo... jako by to hrobníkovo kladívko... [...] nezatloukalo hřebíky do víka rakve, ale do dlaní a nohou vystrašeného Hrabala“ – Bielaszewski 2003: 66n) evokuje scény sebevraždy z *Hlučné samoty*. Velmi osobním vyjádřením jsou analogie s Hrabalem-autorem („měl jsem to štěstí, že jsem mohl poslouchat Vaše vyprávění... a sám jsem také mohl vyprávět příhody ze svého života... abych je mohl dnes... tak jako kdysi Vy... zapisovat“ – tamtéž: 88) a identifikace s Hrabalem-člověkem („ani Vy, ani já nevíme, jestli po nás někdo bude vidět život tak, jak jsme ho viděli my“ – tamtéž), specifickým ztotožněním je také nostalgická evokace dávných dob, kdy lidé žili svůj život jako zážitek – u Hrabala zejména postava strýce Pepína a u Bielaszewského jeho italského dědečka (povídka *Dziadek z wykopalisk* – tamtéž: 104–121).

Pozoruhodným textem je román Hrabalova dlouholetého překladatele Andrzeje Czcibora-Piotrowského *Rzeczy nienasycone* (1999). Autobiografická vzpomínka na dětství ve vyhnanství na Sibiři je přes drsnost prostředí a okolností vedoucích k vyhnání výrazně poetickým textem:

uwage, co wam teraz powiem.“ Stachowski ji překládá takto: „Słuchajcie, co wam teraz powiem.“ Bielaszewski ji zřejmě přijal, ovšem s jemnou významovou změnou – připojením předložky „po-“ („słuchać“ – „vědomý příjem sluchových vjemů“, „posluchač“ – „strávit určitý čas posloucháním“).

9) Pohřeb vykonal Hrabal spolu s několika přáteli 5. 6. 1992 na malém hřbitově nedaleko Prahy.

Naše krásná a prozíravá maminka, majitelka pozemků, která chtěla hospodařit na několika desítkách hektarů polí, luk a lesů, s mlýnem a hájenkou, rybníky a nepříliš velkým domem, který měl být brzy přestavěn na stylový palác, ta naše máma, teď už zemanka, jak si říkala, podlehla prosbám svých známých z Drohobyče, magistra farmacie a majitele lékárny u náměstí Davida Srebrzyńského a jeho ženy Salomeny Ester Drzewiecké, kamarádky z lvovského gymnázia Zofie Strzałkowské, před jejich odjezdem ke konci června do Londýna, k příbuzným Silverovým, Angličanům od několika pokolení, a souhlasila, že se postará o jejich dvanáctiletou dceru Sáru, i když jsme ji ani maminka, ani tím spíše my, můj starší bratr Renek a já, neznali osobně, viděli jsme ji jen na fotografiích: pěkné černovlasé děvče s velkýma očima ve tvaru mandlí, v bílé blůzce s námořnickým límcem, a teď jsme ji měli uvidět živou, sdílet s ní dva měsíce prázdnin na samotě [...]. (Czibor-Piotrowski 1999: 9)

Nápadný je rytmizovaný proud vyprávění velmi podobný Hrabalovu, graficky zdůrazněný přesahem dlouhého souřadného souvětí s řadou digresí přes hranice odstavců. Připomíná rytmizaci v *Postřižínách*: „Mám ráda těch několik minut před sedmou hodinou večerní, kdy hadříky a zmačkanou Národní politikou čistím skleněné cylindry lamp, sirkou odroluji čern ohořelých knotů, nasazuji znovu mosazné kloboučky, ráda mám [...]“ (Hrabal 1987: 331). Upoutají i další podobné rysy – charakteristické anaforické cykly (v *Postřižínách* „Mám ráda těch několik minut [...] Ráda mám těch několik minut“), stylizace textu jako reklamy či inzerátu z počátku 20. století (v *Postřižínách* „světle červené vepřové plíce, krásné vzduché jako mechová guma, nic není tak vášnivé v barvě jako tmavohnědá barva jater, zdobená smaragdem žluče, jak mračna před bouří, jak něžné beránky, zrovna tak se táhne podle střev hrudkovité plstní sádlo, žluté jako rozkapaná svíce, jako včelí vosk“ – tamtéž: 339). Časté jsou, podobně jako u Hrabala, extatické popisy prožitků, projevy nadšení a radosti ze života a světa: „[...] a všichni, celá trojice, jsme se cítili tak šťastní, a v krátkém, z hloubi srdce tryskajícím pohnutí jsme děkovali Pánu Bohu, že nás stvořil, že prostě jsme, že svět je tak neuvěřli-

telně krásný“ (Czcibor-Piotrowski 1999: 12). Czcibor-Piotrowski stejně jako Hrabal nostalgicky evokuje ztracené kulturní promísení středoevropského prostoru: „a poslouchali jsme hlas maminky, která náhle začala zpívat ukrajinsky [...] a nechápali jsme to jako něco divného, protože maminka – jak jsme věděli – chodila do školy s Polkami, Židovkami a Ukrajinkami, které ji naučily své lidové písně, stejně jako jim maminka zpívala polské“ (tamtéž: 11). Připomíná to Pepinův jazyk s nářečními a německými slangovými prvky i počestělé maďarské zvolání „Hola istene!“¹⁰ v *Postřížinách*.¹¹ Styl a poetika této Piotrowského prózy tak vnáší do polské literatury a kultury poetiku v mnoha rysech velice blízkou Hrabalově.

Bezesporně nejcennějším textem pro úvahy o propojení Hrabala a polské kultury je román *Mercedes-Benz* (2002) Pawła Huelleho, jednoho z nejnámennějších současných polských spisovatelů. Mnohé vysvětluje podtitul románu: *Z dopisů Hrabalovi* a motto, fragment básně Józefa Czechowicze „tak tudy jdeš / než tvé srdce utichne“. Paweł Huelle svou knihou skládá specifickou poklonu tvorbě a stylu českého spisovatele. Ostatně začíná veskrze hrabalovsky: „Milý pane Bohoušku, a tak zase život udělal mimořádnou smyčku, Kochany panie Bohumilu, i znów życie zatoczyło niesamowitą pętlę“ (Huelle 2002: 7) a hrabalovsky variačně se k vyjádření vrací: „[...] życie zatacza znów tę swoją pętlę, tę mimořádnou smyčku“ (tamtéž: 71). Podobně jako Hrabalův je také tento příběh, spletený z několika dílčích epizod, v jejichž rámci absurdní situace vytvářejí dlouhý, jakoby nekonečný řetěz neuvěřitelného života, jenž se pro prarodiče Pawła Huelleho stal skutkem. Polský spisovatel používá kromě tradiční interpunkce především funkce pomlčky – jakékoli dvě části děje (řeč vypravěče a řeč postav, křížení jednotlivých epizod) jsou vždy odděleny pomlčkou; snaží se tedy, přesně jako Hrabal, užít nového způsobu grafického

10] Isten [išten] znamená v maďarštině bůh; istenért [ištenért], ze kterého patrně vzniklo počestělé istene, pak probůh, proboha.

11] Právě Czcibor-Piotrowski je překladatelem *Postřížin*.

oddělování částí textu. Podobně jako Hrabal¹² volí i nomen omen: „Szkaradek“ (Ošklivec), „Hnatiuk“ – ukrajinské jméno důležité postavy zcela jistě není jen náhodou podobné jménu Hanťa. S podobnou sebeironií, s jakou Hrabal v *Ostře sledovaných vlcích* charakterizuje Čechy jako národ „smějících se bestii“, Huelle v románu upozorňuje: „jak už dávno napsal Fjodor Michajlovič Dostojevský, Poláci jsou zákeřní a nevěrní“ (tamtéž: 19–20).

Důkladné zpracování fenoménu Hrabalovy popularity je teprve před námi. Zmínila jsem některá, jak doufám, zajímavá fakta a pokusila se o náčrt prvního ucelenějšího hodnocení. Čas a další práce ukáží, nakolik mé závěry byly trefné. Na závěr si dovoluji ještě jednu zajímavost – když před několika měsíci polská televize veřejné služby zahájila vysílání nového programu věnovaného výlučně kulturní tematice, bylo pro druhý den vysílání vybráno a kritiky i diváky nadšeně přijato téma Hrabal a česká kultura.¹³

Literatura

ANTOLOGIE

1964 *Więcej niż miłość. Antologia nowelistyki czeskiej* (Warszawa: PIW)

1966 *Czternaście opowiadań czeskich i słowackich* (Warszawa: Iskry)

BALUCH, Jacek

1968 Lewoboczek i „Pabitele“, *Nurt*, č. 8, s. 40–43

1999 Palimpsesty Bohumila Hrabala, in *Nowa encyklopedia powszechna PWN VII* (Warszawa: Wydawnictwo naukowe PWN), s. 717

CZIBOR-PIOTROWSKI, Andrzej

1994 Slovo na Hrabalowskie triduum, *Kresy*, č. 18, s. 217–222

1999 *Rzeczy nienasycone* (Warszawa: Wydawnictwo W.A.B.)

BIELASZEWSKI, Franciszek A.

2003 *Tak, panowie, idę umrzeć. O Hrabalu i piwoszach* (Wrocław: Wydawnictwo Dolnośląskie)

12] Např. v *Ostře sledovaných vlcích*: Miloš Hrma, Viktoria Freie, Zdenka Svatá, Ladislav Hubička; objevuje se zde poprvé i jméno Ditie známé z později vydaného *Obsluhoval jsem anglického krále*.

13] V dokumentech a diskusích byl představen Hrabalův život a dílo i některé významné události české kultury druhé poloviny 20. století, film *Postřižiny* pak připomněl oblíbenou poetiku.

ETKIND, Jefim

1963 *Poezija i pierievod* (Moskva–Leningrad)

HIEROWSKI, Zdzisław

1967 Bohumil Hrabal, beniaminek nowej prozy czeskiej, *Miesięcznik Literacki*, č. 10, s. 99–105

HRABAL, Bohumil

1967 *Lekcje tańca dla starszych i zaawansowanych*, přel. A. Czibor-Piotrowski (Warszawa: Państwowy Instytut Wydawniczy)

1968 *Bar Świat*, přel. C. Dmochowska, H. Gruszczyńska-Dębska, E. Madany, A. Czibor-Piotrowski, E. Witwicka (Warszawa: Iskry)

1969 *Pociągi pod specjalnym nadzorem*, přel. A. Czibor-Piotrowski (Warszawa: PIW)

1970 *Ostře sledované vlaky* (Praha: Československý spisovatel)

1980 *Postrzyżyna*, přel. A. Czibor-Piotrowski (Warszawa: PIW)

1981 *Sprzedam dom, w którym już nie chcę mieszkać*, přel. J. Anderman, T. Lis (Kraków: Wydawnictwo Literackie)

1981 *Święto przebiśniegu*, přel. J. Stachowski (Katowice: Śląsk)

1983 *Aferzyści i inne opowiadania*, přel. C. Dmochowska (Katowice: Śląsk)

1983 *Lekcje tańca dla starszych i zaawansowanych*, přel. A. Czibor-Piotrowski (Warszawa)

1983 *Taka piękna żałoba* (Warszawa)

1985 *Skarby świata całego*, přel. A. Czibor-Piotrowski (Warszawa: Państwowy Instytut Wydawniczy)

1985, 1986 *Pociągi pod specjalnym nadzorem*, přel. A. Czibor-Piotrowski (Warszawa: PIW)

1987 *Postřižiny*, in K. Poláček – O. Pavel – B. Hrabal: *Knížka pro Robinsony (a taky Pátky)* (Praha: Odeon)

1989 *Bar Świat*, přel. C. Dmochowska, H. Gruszczyńska-Dębska, E. Madany, A. Czibor-Piotrowski, E. Witwicka (Warszawa: Iskry)

1989 *Literatura na Świecie*, nr specjalny, red. J. Waczków

1990 *Legenda o pięknej Julci i inne opowiadania*, přel. A. Czibor-Piotrowski (Kraków: Wydawnictwo Literackie)

1990 *Lekcje tańca dla starszych i zaawansowanych*, přel. A. Czibor-Piotrowski (Warszawa)

1990 *Obsługiwałem angielskiego króla*, přel. J. Stachowski (Warszawa: PIW)

1990 *Obsługiwałem angielskiego króla*, přel. F. A. Bielaszewski (Czeladź: Almapress)

1991 *Zaczarowany flet*, přel. A. Czibor-Piotrowski (Warszawa: Wydawnictwo Przedświt)

1993 *Zbyt głośna samotność*, přel. P. Godlewski (Kraków: Wydawnictwo Literackie)

1994 *Kim jestem?*, přel. A. S. Jagodziński (Gdańsk–Warszawa: Marabut-CIS)

1994 *Nic, tylko strach. Listów do Kwiecieńki księga druga*, přel. A. Czibor-Piotrowski (Warszawa)

1995 *Bambini di Praga 1947*, přel. A. Czibor-Piotrowski (Izabelin: Świat Literacki)

- 1996 *Sprzedam dom, w którym już nie chcę mieszkać* (Izabelin: Świat Literacki)
- 1997 *Czuły barbarzyńca*, přel. A. Kaczorowski (Izabelin: Świat Literacki)
- 1997 *Pociągi pod specjalnym nadzorem*, přel. A. Czibor-Piotrowski (Katowice: Wydawnictwo Videograf II)
- 1997 *Święto przebiśniegu*, přel. J. Stachowski (Izabelin: Świat Literacki)
- 1997 *Taka piękna żaloba*, přel. A. Czibor-Piotrowski (Izabelin: Świat Literacki)
- 1998 *Bambini di Praga 1947*, přel. A. Czibor-Piotrowski (Izabelin: Świat Literacki)
- 1998 *Kain. Bambino di Praga. Jarmilka*, přel. A. Czibor-Piotrowski (Izabelin: Świat Literacki)
- 1998 *Pamiętam jedynie dni słoneczne*. Bohumil Hrabal w fotografii, ed. A. Kaczorowski (Izabelin: Świat Literacki)
- 2000 *Rozpirzony bęben*, J. Waczków (Warszawa: Czytelnik)
- 2000 *Skarby świata całego*, přel. A. Czibor-Piotrowski (Izabelin: Świat Literacki)
- 2000 *Wesela w domu*, přel. P. Godlewski (Warszawa: Państwowy Instytut Wydawniczy)
- 2001 *Obsługiwałem angielskiego króla*, přel. J. Stachowski (Warszawa: Państwowy Instytut Wydawniczy)
- 2001 *Postrzyżyny*, přel. A. Czibor-Piotrowski (Izabelin: Świat Literacki)
- 2002 *Drybling Hidegkutiego czyli rozmowy z Hrabalem*, přel. A. Kaczorowski (Izabelin: Świat Literacki)
- 2002 *Listy do Kwiecieńki*, přel. A. Czibor-Piotrowski (Warszawa: Czytelnik)
- 2002 *Pociągi pod specjalnym nadzorem*, přel. A. Czibor-Piotrowski (Izabelin: Świat Literacki)
- 2003 *Auteczko*, přel. J. Paczśeniak (Kraków: Znak)
- 2003 *Czuły barbarzyńca*, přel. A. Kaczorowski (Izabelin: Świat Literacki)
- 2003 *Lekcje tańca dla starszych i zaawansowanych*, přel. A. Czibor-Piotrowski (Warszawa: Państwowy Instytut Wydawniczy)
- 2003 *Zbyt głośna samotność*, přel. P. Godlewski (Izabelin: Świat Literacki)

HUELLE, Paweł

2002 *Mercedes-Benz. Z listów do Hrabala* (Kraków: Znak)

KACZOROWSKI, Aleksander

1997a Sinusoida Hrabala, *Literatura na Świecie*, č. 1/2, s. 383–392

1997b Stryj Pepin to ja, *Dialog*, č. 7, s. 90–95

1998 Hrabal osobny, *Gazeta Wyborcza*, č. 26, s. 20, 22–23

2004 *Gra w życie. Opowieść o Bohumilu Hrabalu* (Wołowiec: Wydawnictwo czarne)

SOLIŃSKI, Wojciech

1975 Próba poetyki przekładu artystycznego (*Pociągi pod specjalnym nadzorem* Bohumila Hrabala), *Litteraria*, s. 55–79

VÍTOVÁ, Lenka

2000 Bohumil Hrabal v polsky psaných časopisech 80. a 90. let 20. století – bibliografie, *Slavia Occidentalis*, č. 57, s. 249–256

2001 Čtyři polští překladatelé narativních próz Bohumila Hrabala, *Slavia Occidentalis*, č. 58, s. 229–239

WALCZAK, M.

2002 Dobry „pábitel“ Josef Švejk, *Bohemistyka*, č. 1, s. 35–51

Mgr. Lenka Vítová, Ph.D., Uniwersytet im. Adama Mickiewicza, Poznań